

OJ SELOOTIT (v. 6–135 jKr.)

(päivitetty 12.7.2023)

O OPETUKSET <https://gen.fi/o.html>
 OJ JUUTALAISSUUS <https://gen.fi/oj.html>
 OJ Selootit (v. 6–135 jKr.)
<https://gen.fi/oj-selootit.html>

SISÄLLYSLUETTELO (luonnos)

0. Dokumentteja
 1. Selootti-nimi
 2. Selootit jatkoivat makkabilaisten perintöä
 3. Ensimmäinen juutalaissota (v. 66–73)
 4. Toinen juutalaissota (v. 132–135)

0. DOKUMENTTEJA

OJ Makkabilaiset (165–37 eKr.)
<https://gen.fi/oj-makkabilaiset.html>
 OJ Tish'a beav -muistopäivä
<https://gen.fi/oj-tisha-beav.html>

Iso Raamatun tietosanakirja (IRTI). Vol. 1–3. Raamatun tietokirja 1972–1975
 Liljeqvist, Matti: Uuden testamentin sanakirja kreikka–suomi.
 Finn Lectura 2007 (MLK)
 Liljeqvist, Matti: Vanhan testamentin heprean ja aramean sanakirja.
 Finn Lectura 2010 (MLH)
 Palva, Heikki: Raamatun tietosanasto. 3. painos. Data Universum 2006
 Selootit
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Selootit>

1. SELOOTTI-NIMI

Selootit olivat juutalainen puolue, joka kannatti aseellista taistelua roomalaisia miehittäjiä vastaan. Selootti-nimen (kreik. kiivailija) otti käyttöön juutalainen historioitsija Josefus [rinn. Josephus] ensimmäisen roomalaisia vastaan käydyn juutalaissodan aikana (v. 66–73 jKr.).

kreik. ζηλωτής dzeelootees (8x) kiihkeä kannattaja, kiivailija, selootti
 [ζηλόω dzeelo'oo 11x tavoitella innokkaasti, joutua kiihkon valtaan]

Kreikan selootti-sana on suora käänös aramean kan'an-sanasta, jonka seemiläinen kolmikirjaiminen kof–nun–alef-juuri tarkoittaa mustasukkaisuutta

ja kiivautta. Kymmenen käskyn laissa (2Moos20_05) sanotaan, että Herra on "kiivas/mustasukkainen Jumala" (hepr. El kana).

אֵל קָנָא אֵל קָנָא

Καναναῖος Kananaios kansallisuussubst. mask. (2x, Matt10_04, Mark03_18)
Kananeus, "kiivailija"

[var. Κανανίτης]

[aram. ܩܢܐܢ kan'an "kiivas, kiivailija" (kreik. ζηλωτής dzeelootees)

< BH ܩܢܐ kina pi. olla mustasukkainen, kiivas]

ܩܢܐܢ kan'an yks. st. abs.

ܩܢܐܢܝܢ kan'anin mon. st. abs.

ܩܢܐܢܝܐ / ܩܢܐܢܝܐ kan'anaja mon. st. det. > kreik. Kananaios

Roomalaiset käyttivät selooteista nimeä "tikarimiehet" (lat. *sicarii*).

2. SELOOTIT JATKOIVAT MAKKABILAISTEN PERINTÖÄ

Selootit jatkoivat makkabilaisotien (v. 167–128 eKr.) aikaista perinnettä vastustaa väkivalloin vieraan valtakunnan miehitysvaltaa. Selootit olivat järjestäytyneet puolueeksi Herodes Suuren aikana (37–4 eKr.).

OJ Makkabilaiset (165–37 eKr.)

<https://gen.fi/oj-makkabilaiset.html>

Roomalaiset yrittivät saada veronkantoa silmällä pitäen aikaan väestönlaskennan myös seloottien keskuudessa noin vuonna 6 jKr. Quiriniuksen ollessa Syyrian maaherrana. Juudas Galilealainen aloitti tuolloin kapinan vastustaen väestönlaskentaa juutalaisten alistamiseen tähtäävänä toimena.

36 Sillä ennen näitä päiviä nousi Teudas, sanoen jokin olevansa, ja häneen liittyi noin neljäsataa miestä. Hänet tapettiin, ja kaikki, jotka olivat häneen suostuneet, hajotettiin, ja he joutuivat häviöön.

37 Hänen jälkeensä nousi Juudas Galilealainen verollepanon aikana ja vietteli kansaa luopumaan puolellensa. Hänkin hukkuu, ja kaikki, jotka olivat suostuneet häneen, hajotettiin. (Apt05_36, Apt05_37)

Tämän jälkeen selootit järjestivät satunnaisia kansannousuja ja harjoittivat väkivaltaa niin roomalaisia vallanpitäjiä kuin Rooman kanssa yhteistoiminnassa olevia juutalaisia vastaan.

Selootit käsittivät Jumalan vaativan suoraa toimintaa. Alistuminen vieraan vallan hallintaan ja veron maksaminen sille olivat heidän mielestään epäjumalanpalvelusta. Makkabien esimerkin innoittamina he pyrkivät vapauttamaan maansa vieraasta vallasta. Selootit vastustivat kaikkea maassa tapahtuvaa kreikkalaistumista ja roomalaistumista.

Selootit odottivat kiihkeästi Messias-kuningasta, joka palauttaisi valitulle kansalle takaisin sen Daavidin ajan suuruuden. Selootit odottivat maallisen valtakunnan hallitsijaa, eivät syntien sovittajaa tai taivaan kuningasta.

Jeesus ei halunnut, että häneen olisi kohdistettu näitä seloottien maallisia odotuksia. Siksi hän halusi toimintansa alkuvaiheessa pitää salassa oman messiaanisuutensa. Tästä kertoo ns. Markuksen evankeliumin messiassalaisuus: Jeesus kieltää demoneita paljastamasta kuka hän on (Mark01_24, Mark01_25) ja ihmisiä kertomasta hänen parannusteistaan (Mark01_44).

Selootit harjoittivat väkivaltaista terroria. Vapaustaistelijoita liikuskelivät varsinkin Juudan autiomaassa ja Galilean vuorilla, missä heillä oli tarjolla suojaisia lymyypaikkoja. Asutuskeskuksissa toimivat kaupunkisissit, jotka olivat erikoistuneet poliittisiin salamurhiin. Välineenä oli viitan poimuihin kätkeyty tikari, jonka mukaan roomalaiset käyttivät heistä "tikarimiesten" nimeä (lat. sicarii).

Murhien uhreiksi joutui useita roomalaisia, mutta erityisesti tikarimiehet vainosivat niitä juutalaisia, jotka suostuivat yhteistoimintaan roomalaisten kanssa. Lyhytkasvuinen veronkantaja Sakkeus kiipeää siksi Jeesuksen nähdäkseen puuhun. Jos hän olisi mennyt tunkeilevan väkijoukon keskitse eturiviin jotain nähdäkseen, niin vaara tulla salamurhatuksi olisi ollut ilmeinen.

2 Katso, siellä oli Sakkeus-niminen mies, joka oli rikas publikaanien päämies.

3 Hän koetti saada nähdä Jeesusta, kuka hän oli, mutta ei voinut kansalta, kun oli varreltansa vähäinen.

4 Niin hän juoksi edelle ja nousi metsäviikunapuuhun nähdäkseen hänet, sillä Jeesus oli kulkeva siitä ohitse. (Luuk19_02, Luuk19_03, Luuk19_04)

Juudas Galilealaisen epäonnistuneen kapinan jälkeen seloottien suurin yritys oli Samariaan tehty kostoretki maaherra Ventidius Cumanuksen aikana (v. 48–52) – samarialaiset olivat surmanneet juutalaisia pyhiinvaeltajia.

Jeesuksen oppilasjoukossa oli entinen selootti, Simon Kananeus eli Kiivailija (Apt01_13). Mikäli Iskariot-nimellä olisi jotakin tekemistä sicarius-sanan kanssa, myös tämä Juudas saattoi olla entinen vapaustaistelija.

Todennäköisesti Iskariot tarkoittaa kuitenkin "Kerijotin miestä". Kerijot (*Karijot) oli Juudan vuoristossa sijaitseva kylä. Juudas Iskariot oli kaiketi ainoa Jeesuksen opetuslapsista, joka oli kotoisin Juudasta – muut olivat galilealaisia. Tämä heimoero ja siihen liittyvä erilaisuus saattoi olla myös yksi inhimillinen syy siihen, miksi Juudas kääntyi Mestariaan ja samalla muita opetuslapsia vastaan.

3. ENSIMMÄINEN JUUTALAISSOTA (v. 66–73)

Seloottit saivat ajan mittaan yhä lisää vaikutusvaltaa juutalaisten keskuudessa. Vuonna 66 he nousivat kapinaan roomalaisia vastaan (ensimmäinen juutalaissota v. 66–73). Myös juutalaisten maltillisemmat ryhmät pakotettiin mukaan kapinaan. Vuonna 70 roomalaiset valloittivat Tituksen johdolla Jerusalemin: temppeli ryöstettiin ja poltettiin juutalaisen av-kuukauden 9. päivänä (hepr. tish'a beav) – samana päivänä jolloin vuonna 586 eKr. Babylonian suurkuningas Nebukadnessar oli tuhonnut ensimmäisen Salomon rakentaman temppelin.

OJ Tish'a beav -muistopäivä
<https://gen.fi/oj-tisha-beav.html>

Kuolleenmeren lähellä olevassa Masadan vuorilinnoituksessa seloottien vastarinta jatkui roomalaisia vastaan aina vuoteen 73 asti. Lopulta kaikki linnoituksessa olleet 900 puolustajaa tekivät mieluummin joukkoitsemurhan kuin antautuivat roomalaisille. Viimeiset hyppäsivät vuorelta alas. Masadan linnoituksessa vannotaan nykyisin Israelin laskuvarjojoukkojen sotilasvala.

4. TOINEN JUUTALAISSOTA (v. 132–135)

Seloottiliike jatkoi toimintaansa vielä tämänkin jälkeen: vuonna 132 noustiin jälleen kapinaan roomalaisia vastaan (toinen juutalaissota). Roomalaiset murskasivat julmasti pappi Akivan johdolla toimineet kapinoitsijat vuonna 135:

Akivan messiaaksi voitelema Bar Kochba, aram. "tähden poika", surmattiin kuten myös Akiva.

Vanha juutalainen Jerusalem tuhottiin ja sen tilalle rakennettiin uusi roomalainen siirtokunta Aelia Capitolina, jonne pääsy oli juutalaisilta kielletty. Myös Juudean nimi hävitettiin kartoista. Maakunta nimettiin juutalaisten arkkivihollisen mukaan "filistealaisten maaksi" eli Palestiinaksi. Seloottiliikkeen voidaan katsoa päättyneen tähän toisen roomalaisia vastaan käytyyn juutalaissotaan vuosina 132–135.